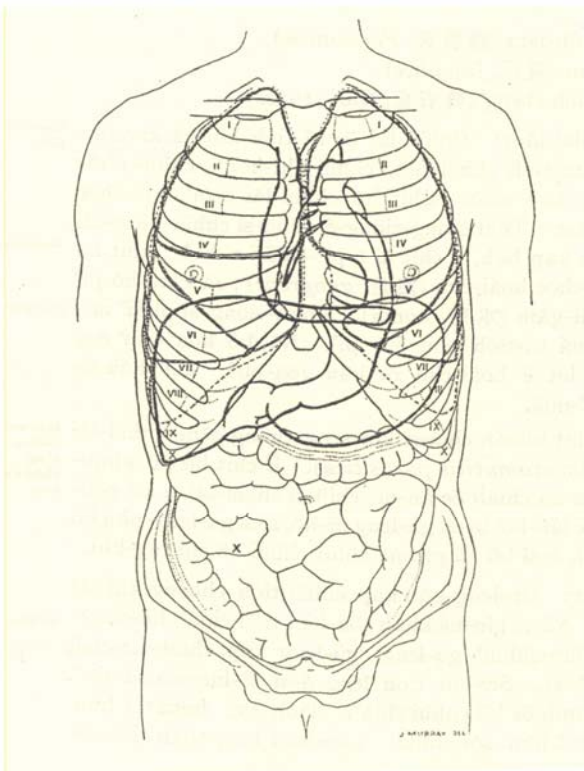

TĒ IV PHIⁿ
LĀI-KHO KHÀN-HŌ-HĀK

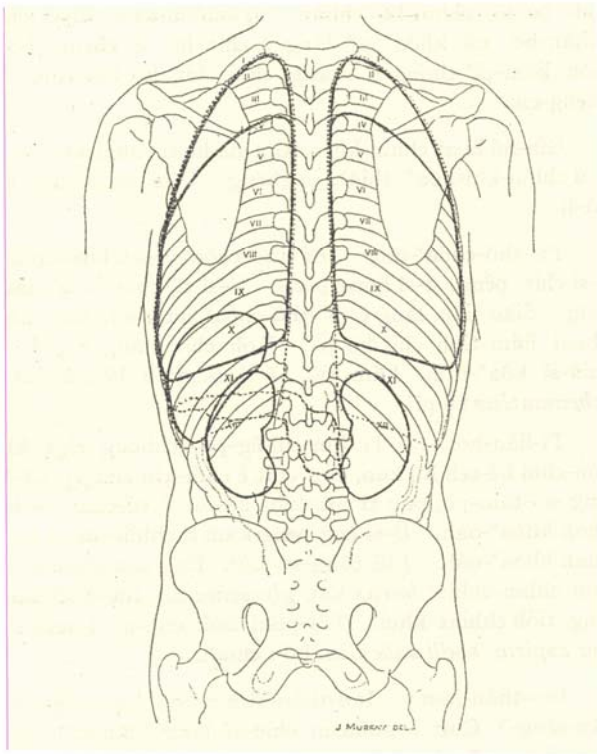
TĒ 32 CHIUⁿ
LŪN SIAU-HÒA-KHÌ PĪⁿ

Lūn siau-hò-a-khì pīⁿ, khiok sī chin chōe, tī chia bōe thang siông-sè kóng-khí, kan-ta kóng khàn-hō khah-siông tú-tiòh-ê. Hit ê tī tē 4 chiuⁿ, í-keng siá siau-hò-a-khì ê tã-chì tiòh tã-seng liān-sip hō sèk-sèk, chiah khah òe hiáu-tít chit chiuⁿ-lāi ê sū. Tī chia beh kán-séng kóng ê pīⁿ, chiū-sī ē-tóe só pài-liát-ê:

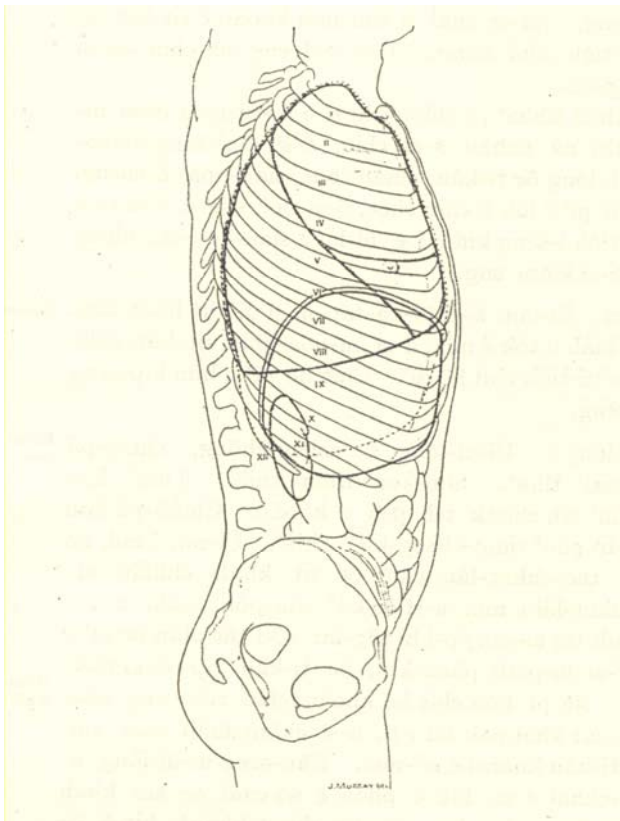
- Chhùi-lāi-iām (口內炎, *Stomatitis*).
- Píⁿ-thô-chôaⁿ-iām (扁桃腺炎, *Tonsillitis*).
- Ian-thâu-iām (咽頭炎, *Pharyngitis*).
- Chiáh-tō-iām (食道炎, *Acute oesophagitis*).
- Chiáh-tō-hiáp-chek (食道狹窄, *Stricture of the oesophagus*).
- Siau-hò-a-put-liông (消化不良, *Dyspepsia*).
- Ūi-iām (胃炎, *Gastritis*).
- Ūi-ùi-iông (胃潰瘍, *Gastric ulcer*).
- Ūi-khok-tiong (胃擴張, *Dilatation of the stomach*).
- Ūi-gâm (胃癌, *Cancer of the stomach*).
- Tng-iām (腸炎, *Enteritis*).
- Thàng-iūⁿ-súi-iām (蟲樣垂炎, *Appendicitis*).
- Chhiah-lī (赤痢, *Dysentery*).
- Tng-pì-that (腸閉塞, *Intestinal obstruction*).
- Tng-têng-tháh (腸重疊, *Intussusception*).
- Tã-piān-pì-kiat (piān-pì), (大便秘結, *Constipation*).
- Hā-lī (下痢, *Diarrhoea*).
- Tng-kià-seng-thâng pīⁿ (腸寄生蟲病, *Helminthiasis*).
- Pak-móh-iām (腹膜炎, *Peritonitis*).
- Ũg-thán (黃疸, *Jaundice*).
- Táⁿ-chiòh chèng (膽石症, *Gall stones*).

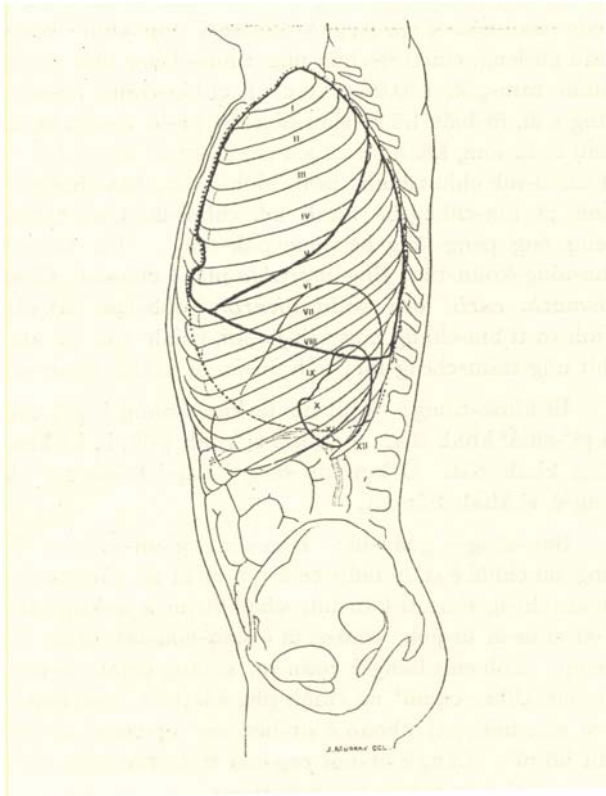
Tē 454 tô.-Seng-khu-lāi ê chōng-khì, tui thâu-chèng khòàⁿ ê tô: I-X, hiáp-kut; lèk-sek-ê sī hi; lèk-sek-ê chit tiám chit-tiám, sī heng-mòh; tiong-ng ê o-sek sī koaⁿ-chōng kap táⁿ-lông; heng-khám tiong-ng ê âng-sek sī sim; sim ê ē-bīn pak-tó ê téng-bīn âng-sek-ê sī ũi; ē-bīn sī tng. (From Hutchison and Rainy's "Clinical Methods." Cassell and Co., publishers.)

Tē 455 tô.-Seng-khu-lāi ê chōng-khì, tùi āu-bīn khòaⁿ ê tô: I - X II, hiáp-kut; lèk-sek-ê sī hì, lèk-sek-ê sī hì, lèk-sek-ê chit-tiám chit-tiám sī heng-mòh; tò-pêng o-ê sī pí-chōng; líong-pêng âng-sek-ê sī sīn-chōng; tiong-ng âng-sek-ê chit-tiám chit-tiám sī chūi-chōng. (From Hutchison and Rainy's "Clinical Methods," Cassell and Co., publishers.)

Tē 456 tô.-Seng-khu-lāi ê chōng-khì, tùi chiàⁿ-pêng khòaⁿ ê tô: lèk-sek-ê sī hì kap heng-mòh; o-sek-ê sī koaⁿ-chōng; âng-sek-ê sī sīn-chōng. (From Hutchison and Rainy's "Clinical Methods," Cassell and Co., publishers.)

Tē 457 tô.-Seng-khu-lāi ê chōng-khì tùi tò-pêng khòaⁿ ê tô: lèk-sek-ê sī hì kap heng-mòh; âng-sek-ê sī ūi; σ-sek-ê sī pí-chōng; pí-chōng ê ē-tóe sī hā-hêng-kiat-tng. (From Hutchison and Rainy's "Clinical Methods," Cassell and Co., publishers.)

Chhùi-lāi-iām: Chhùi-lāi òe tú-tiòh kúi-nā khoán ê iām, òe jiám-tiòh chhùi-tùn, chhùi-khí-hōaⁿ, chhùi-phóe ê liām-mòh kap chíh. Chit hō chhùi-lāi ê pīⁿ, kiò-chòe chhùi-lāi-iām. Tē it siong-tiōng-ê, chiū-sī chhùi-phóe-lāi ê liām-mòh kap bah, tī chit ūi ū pīⁿ-chiāⁿ sí-bah; chit hō sí-bah kiò-chòe hōai-chu (壞疽, *gangrene*); iā chit hō pīⁿ kiò-chòe súi-gâm (水瘡, *nomā*). Kah-siōng sī pháⁿ iúⁿ-chhiⁿ ê gín-á tú-tiòh chit hō pīⁿ. Nā bô kóaⁿ-kín ēng chhiú-sút, hit ê hōai-chu òe kàu gōa-phê, kiaⁿ-liáu òe hāi-tiòh sīⁿ-miā.

Koh chit khoán chiū-sī kià-seng-thâng-sèng chhùi-lāi-iām (*thrush, stomatitis parasitica*). Ū chit hō pīⁿ khah-siōng sī gín-á chiaⁿ òe án-ni, chiū-sī chhùi-lāi ū sió pèh-tiám. Hit ê iân-kòr, in-ūi gū-leng m̄-hó, á-sī gū-leng-pân bô chheng-khì, á-sī bô ká gín-á chhit chhùi hō chheng-khì.

Tī-liáu: Gū-leng-pân kap chhùi tiòh chheng-khì (tē 40 chiuⁿ). Nā-sī gín-á khah tōa-hàn tiòh chiaⁿ liú-tōng-sít-bút chhin-chhiūⁿ gū-leng, gū-leng kap chiòh-he-chúⁿ (*liquor calcis*). Sít-bút tiòh léng á-sī lâ-lùn-sio nā-tiāⁿ, in-ūi sio ê mih òe hō chhùi thiāⁿ. Tiòh ēng *borax* 1 hūn, *glycerinum* 1 hūn, sóe chhùi. Lāu-bú ê leng-thâu tiòh sóe chheng-khì.

Hóng-tók-sèng chhùi-lāi-iām (汞毒性口內炎, *Mercurial stomatitis*): Pīⁿ-lâng nā teh chiaⁿ súi-gūn hit lūi ê iòh, tiòh sí-siōng chim-chiok khòaⁿ i ê chhùi-khí-hōaⁿ cháⁿ-iūⁿ. In-ūi chit hō iòh khòai-khòai hō pīⁿ-lâng jiám-tiòh chhùi-lāi-iām. Chhùi-khí-hōaⁿ òe thiāⁿ, chhùi-khí òe iò, chhùi-lāi chhau bī, chhùi-nōa khah-chōe. Khàn-hō nā khòaⁿ pīⁿ-lâng ū chit hō ê chheng-chōng, tiòh liām-pīⁿ thong-ti i-seng chai, hit hō iòh chiū tiòh thêng-chí.

Gín-á hoat chhùi-khí: Gín-á hoat chhùi-khí ê sí, ū-sī ū chhùi-khí-hōaⁿ thiāⁿ, iā chéng. Ū-sī òe áu-thò koh hā-lī.

Pīⁿ-thô-chôaⁿ-iām: Pīⁿ-thô-chôaⁿ ū-sī ū kín-kip iām, ū-sī chit pêng, ū-sī líong pêng. Ū-sī tī chia òe síⁿ lāng-iōng. Siau-liân lāng ê pīⁿ-thô-chôaⁿ nā khah tōa, khah khòai jiám-tiòh chit hō pīⁿ. Koh chit hāng ê gōan-in, chiū-sī kôaⁿ-tiòh, kám-mō, á-sī lāng ū lú-mâ-chit-su (*rheumatism*) ê pīⁿ.

Tī-liáu-hoat: Tī bîn-chhng-piⁿ chhòng chit khaⁿ kún-chúⁿ hē-teh hō kún, ēng chit ê chúⁿ-khì suh jip nā-âu. Ēng sio-tâm-pòr, pau tī âm-kún nā-âu ê só-chāi, òe hō khah khòaⁿ-óah. Ū-sī ēng peng kâm tī chhùi-lāi iā òe hō i khah khòaⁿ-óah. Liú-tōng-sít-bút. Ēng sóa-kháu ê iòh-chúⁿ chhin-chhiūⁿ *borax* kap *glycerinum*. Nā-sī síⁿ lāng-iōng, tiòh chhiat khui. Tāi-piān tiòh chū-ì. I-seng ū-sī ēng *aspirin*, *sodii salicylas*, hō i chiaⁿ.

Ian-thâu-iām: Ian-thâu-iām ū hun kip-sèng-ê kap bân-sèng-ê. Chit ê gōan-in chiū-sī lāng kám-mō, léng-tiòh, kóng òe kè-thâu, chhin-chhiūⁿ ū-sī bók-su siōng-siōng teh kóng tō-lí; á-sī chòe sió-seng-lí si-kòe o, hit hō lāng; i ê ian-thâu òe hoat-iām. Siōng-siōng hō-kihip pháⁿ ê khong-khì, á-sī chiaⁿ chhiú kè-thâu.

Chheng-chōng: Nā-âu bô siaⁿ, àng-àng, hàng-thiāⁿ, hoat sio, ū-sī hō-kihip bōe sūn-liū, kóng òe bōe chhut siaⁿ. Nā-sī kàu án-ni bōe chhut siaⁿ, hit ê pīⁿ í-keng liân-lūi-tiòh âu-thâu.

Tī-liâu: Gôan-in tī-liâu-hoat. Kah-siông ēng ê hoat-tō sī ēng ioh chhat ian-thâu, á-sī ēng ioh sóa-kháu. Só ēng ê ioh sī *potassii chloras, acidum carbolicum, alumen, tannin, borax, glycerinum*. Ū-sī bat ēng *cupri sulphas, zinci sulphas* ká chhat. Nā-sī kip-sèng ian-thâu-iām tiòh chiáh liú-tōng-sít-bút.

Chiáh-tō-iām: Chiáh-tō-iām ê gôan-in, ū-sī sī tui chiáh sio-chúi, á-sī siuⁿ sio ê sít-bút, lái thng-tiòh chiáh-tō. Iā ū-sī tui chiáh tók-iòh chhin-chhiūⁿ sng á-sī kíⁿ ê lūi. Nā-sī án-ni òe thiàⁿ iā pháíⁿ thun.

Chiáh-tō-hiáp-chek: Chiáh-tō-hiáp-chek chiū-sī píⁿ òeh ê ì-sù. Gôan-in hun chòe gōa, lái. Gōa-in chiū-sī chiáh-tō-gōa, ū siⁿ chéng-iông, lái teh-tiòh chiáh-tō. Lāi-in chiū-sī chiáh-tō ê liām-móh, á-sī kun-bah-lāi siⁿ chéng-iông, tì-kàu hō chiáh-tō òeh-khì. Lâng nā thun kah tōa koh tēng ê mih chhin-chhiūⁿ thun-tiòh ké ê chhui-khí, án-ni òe hō chiáh-tō òeh-khì. Koh chít hāng ê gôan-in chiū-si keng-lôan-sèng (痙攣性) ê chiáh-tō-hiáp-chek (*spasmodic stricture of oesophagus*).

Chèng-chōng: Pīⁿ-lâng bōe thun pēng-siông ê sít-bút, tiòh chiáh liú-tōng hi-pòh ê sít-bút chhin-chhiūⁿ gū-leng, ám-bê hit hō lūi; kàu āu-lāi sui-jiân sī òe lâu ê chít, iā chiām-chiām thun bōe lóh-khì. Teh thun mih ê sī hiáp-kut òe thiàⁿ, lâng òe chít jít chít jít ná sán, sin-thé iā ná lóan-jiók, siat-sú bô hó ê hoat-tō, chiū siⁿ-miā iā bōe pó-tít.

Siau-hòa-put-liông: Taⁿ beh iok-liók kóng ūi ê pīⁿ. Ūi ê chok-iông chiū-sī beh siau-hòa sít-bút; nā tui sím-mih iân-kò ūi sít-lòh i ê chok-iông, kiò-chòe siau-hòa-put-liông. Chít ê gôan-in ū-sī sī tui ūi hun-pì ê ūi-ék ū koh-iūⁿ, á-sī ūi ê kun-bah sít-lòh i ê chok-iông, á-sī sít-bút bô háp-gí, chít khoán kiò-chòe koan-lêng pīⁿ (官能病, *functional disease*). Nā-sī ūi-nih ū siⁿ chéng-iông, á-sī hoat-iām, ūi-ka-tap-jí hit hō, á-sī siⁿ ùi-iông, iū-gôan ū siau-hòa-put-liông ê chèng-chōng. Chít hō pīⁿ kiò-chòe sít-chít ê pīⁿ (實質病, *organic disease*) á-sī ki-chít ê pīⁿ.

Chèng-chōng: Pīⁿ-lâng nā ū siau-hòa-put-liông ê pīⁿ, kah-siông tú-tiòh ê chèng-chōng, chiū-sī chhui-chih ū thai, chhui-lāi ū m̄-hó ê bī, chá-khí khí-lāi ê sí kháu-khì m̄-hó, bô ài chiáh; ài thờ á-sī áu-thò, ek-sng-chúi, pak-tó tiùⁿ-tiùⁿ, pì-kiat á-sī hā-lī, thâu-khak thiàⁿ.

Nā ài tī-hông téng-bīn só kóng ê pīⁿ, lim chiáh ê hoat-tō ū kúi-nā-hāng iàu-kín ê kui-kú tiòh thàn.

1. Tiòh chiáh tú-hó òe iúⁿ-chhī seng-khu ê mih.
2. Tiòh chiáu sí tng; m̄-thang táuh-táuh chiáh.
3. Tiòh chiáh kàu tú-hó pá chiū soah, m̄-thang siuⁿ chōe, tiòh chiáu ták lâng ê lèk-liông.
4. Tiòh ūn-ūn-á chiáh, pō hó-sè, m̄-thang kóaⁿ-kín chiáh, tít-tít [pa-lun-thun](#).
5. Teh chiáh ê sí tiòh chheng sim.

Lâng nā siông-siông chiáu téng-bīn ê hoat-tō, chiū kah bōe hōan-tiòh siau-hòa-put-liông ê pīⁿ; in-ūi chít ê pīⁿ kah-siông sī tui lâng hōan-tiòh chiáh ê hoat-tō só tì-ê; phòh-pīⁿ sui-jiân òe i-tit, lêng-khó lim chiáh ê sí ták hāng tiòh chiáu hoat-tō hō seng-khu m̄-bián tú-tiòh phòh-pīⁿ. Phì-jū pió-á sin ê sí ták hāng lóng sī hó, nā lām-sám ēng tì-kàu pháíⁿ, sui-jiân siu-lí kàu hó, iáh m̄-tát-tiòh iáu-bē pháíⁿ ê sí hiah-nih íong.

Tī-liâu: Tiòh chiáu hó ê hoat-tō lái chui-ì chiáh-mih. Ū-sī tiòh tó tī bīn-chhng hiòh-khùn. Hoat-tō sī bô tiāⁿ-tiòh, kiám-chhái chít nng jít tiòh lim sio á-sī lêng-kún-chúi. Sít-bút tiòh gū-leng, á-sī í-keng siau-hòa ê gū-leng. Nā-sī chai ū sím-mih khoán ê sít-bút bô háp, hit-ê tiòh kìm chiáh. Ū-sī tiòh ēng ioh-chúi sóe ūi hō i chheng-khì.

Tiòh chhā-khòⁿ i ê chhui-khí sī ū m̄-tú-hó á m̄-sī, in-ūi chhui-khí nā chhau á-sī chiū, á-sī kiaⁿ-lâng bô sóe chheng-khì, lóng òe tì-kàu chiáh bōe siau-hòa ê chèng. I-tī chít hō pīⁿ ê ioh ū chin chōe, ū-sī tiòh sng-ê, ū-sī tiòh kíⁿ-ê. Iā tiòh i-seng kiám i ê ūi-lāi ê siau-hòa-ék, khòⁿ ū kè sng, á-sī kiám sng.

Ūi-iām: Ūi-iām á-sī ūi-ka-tap-jí, sī ūi-thé hoat-iām. Lâng nā chiáh ū tók ê mih, á-sī àu-nōa-khì ê sít-bút, chiú, a-phiàn, òe tú-tiòh chít hō pīⁿ. Chít hō pīⁿ ū hun kip-sèng kap bān-sèng.

Ūi-ù-iông: Ūi-ù-iông ê chèng-chōng, chiáh-pá liáu-āu chai thiàⁿ. Sim-koaⁿ-thâu thiàⁿ. Thiàⁿ kàu chhin-chhiūⁿ teh chhák teh peh ê khoán. Chiáh-pá koh chha-put-to pòⁿ tiám-cheng-kú ū thiàⁿ. Ūi-nih ê mih nā òe thang thờ-chhut-lāi, chiū òe tít kah [chhiáu an](#). Só thờ-chhut-lāi ê mih ū-sī òe kâⁿ tām-pòh huìh, iā ū-sī chít hō huìh tui ūi-nih jip-khì tng-lāi, só-í tãi-piān òe píⁿ o ê sek. Ū-sī ūi-piah phòh-khì, lái tì-kàu kip-sèng pak-móh-iām. Nā pīⁿ kàu chít hō khoán, chiū tiòh ēng gōa-kho chhiú-sút khui pak lái i-tī, ū-sī chhut-huìh chin gūi-hiám, òe tì-kàu koan-hē siⁿ-miā. Bān-sèng ūi-ù-iông, ū-sī beh siu-chhui ê sí, hit ê phòh ê só-chāi òe kiu kah ân, á-sī nā tī hui-būn-pō (ūi-chhut-kháu) hit-ê òe hiáp-chek (pīⁿ-òeh), sít-bút chiū kah oh thang tui ūi-nih chhut khì tng-lāi, tì-kàu ūi-khok-tiong.

Tī-liâu: Tiòh hiòh-khùn, tó tī bīn-chhng, m̄-thang lóh bīn-chhng. Nā-sī siông-tiông, bōe-ēng-tít tui chhui-nih chiáh mih, tiòh tui kong-būn chu-iông-kòan-tng. Āu-lāi tiòh chhòng liú-tōng-sít-bút kah ū chu-iông-ê, í-keng siau-hòa ê gū-leng. Ūn-ūn-á ēng chhiⁿ koe-nng kiáu gū-leng, chiáu sí-chūn nng tiám-cheng chít pái hō i chiáh tām-pòh (30.0-60.0cc); chhin-chhiūⁿ án-ni, pīⁿ-lâng ê ūi, m̄-bián hō ūi siau-hòa-lát kè-ló tì-kàu ià-siān; chiū ūi-ù-iông kah khòai siu chhui, kah khòai hó. Nā-sī tui ūi-nih chhut-huìh, tiòh hiòh-khùn, bīn-chhng-thâu tiòh pí bīn-chhng-bé kah kē, chhui-lāi kām tām-pòh peng, ēng peng-lông hē siông-pak-téng. Tui kong-būn

chu-ióng-kòan-tŕng. ēng *morphia* phê-ē-chù-siā. Chhòng *bismuth. carb. kap sodii bicarb.* ê iòh-hún hō chiáh. Tiòh tó tī bín-chhng nng gèh-jit-kú, chiah tak jit khí-lái chit nng tiám-cheng-kú; tiòh ún-ún-á, iā tiòh kah sòe-jī.

Ūi-khok-tiong: Chit hō ūi-khok-tiong ê pīⁿ, chiū-sī ūi pīⁿ-chiāⁿ kah tōa. I ê piāh sī kah pòh, iā i ê khang-tōng kah tōa. Ū hun kip-sèng-ê kap bān-sèng-ê; kip-sèng-ê, sī kah hán-tit.

Bān-sèng ê gōan-in: Bān-sèng gōan-in chiū-sī ùi-iông siu chhui ê sí, ūi hiáp-cheh; á-sī ūi síⁿ gām, á-sī pát khoán cheng-iông, tì kàu hiáp-cheh, án-ni òe ūi-khok-tiong. Ū-sī sī in-ūi ūi-jiók, chiū-sī ūi ê siau-hòa-lát kah lám ê cheng. Koh chit hāng ê gōan-in, sī lāng chiah m̄-tú-hó ê sit-bút, chhin-chhiūⁿ nā chiah png kè-thâu, á-sī han-chū, á-sī sím-mih pát khoán ê sit-bút siuⁿ kè-thâu, òe tì-kàu chit hō pīⁿ. Lāng ê sit-bút eng-kai tiòh chin chōe khoán, chiah kah bōe tì-kàu ūi-khok-tiong.

Ūi-gām: Ūi-nih síⁿ gām-cheng, siàu-lián lāng kah hán-tit ū, tãi-khai sī gō-cháp hē í-siông ê lāng. Chóng-sī saⁿ-cháp hē ê lāng ū bat jiám-tiòh chit hō pīⁿ. Nā-sī cheng-iông síⁿ kūn hui-bún ê só-chāi chiū hui-bún òe kah òeh, ūi-nih ê sit-bút chiū kah oh-tit thong-kè, só-í ūi òe khok-tiong.

Ūi-gām tú-á-khí ê sí, i ê cheng-chōng kap chiah bōe siau-hòa sio-siāng. Pīⁿ-lāng chiām-chiām òe sán-giàn-khì. Pīⁿ-lāng síⁿ gām-cheng lái sán-giàn-khì, kiò-chòe gām-cheng-sèng ok-ék-chit (*cachexia*). Ū-sī nng saⁿ jit chit pái chiū thò chin chōe. I só thò ê sek sī o-āng, hit ê khoán-sit sī phèh-phèh, iā chhin-chhiūⁿ tím tóe ê ko-phi-tê. Chit ê ián-kò sī in-ūi chhut tām-pòh huih, iā chit hō huih ū tām-pòh siau-hòa, só-í o-āng-sek. Ū-sī òe chhut-huih chin chōe. Lāng nā tú-tiòh chit hō cheng kék-kú sī nng nī khiā-khí, síⁿ-miā chiū bō-khì.

Tī-liáu: Sít-bút tiòh chin sió-sim, kah háp-gí-ê, chiū-sī khòai siau-hòa ê mih, chhin-chhiūⁿ í-keng siau-hòa ê gū-leng, koe-nng, koe-bah, hī, chit khoán ê mih. I-tī thò ê hoat-tō thang chiah peng.

Iòh-bút-liáu-hoat: Sng ê lūi iām-sng (HCl), siau-iām-sng (*acid nitro-hydrochlor.*). A-phiàn ê lūi, beh chí thiàⁿ ê lō-ēng. Nā tak jit chiong ūi sóe chheng-khì, pīⁿ-lāng iā kah sóng-khòai, in-ūi chiong hiah ê bōe siau-hòa ê sit-bút sóe chhut-lái. Nā án-ni sóe pīⁿ-lāng chiū bōe ài áu-thò, sui-jiân ū thò, sī kah sió-khóa nā-tiāⁿ; āu-lái kah òe siūⁿ ài beh chiah. Ū-sī ēng chhiú-sút lái i-tī. Chit hō hoat-tō sī chiong ūi-nih ū pīⁿ ê só-chāi koah-chhut-lái, kiò-chòe ūi-chit-pō-chhiat-tū-sút (*gastroctomy*). Á-sī tui ūi-nih bō pīⁿ ê só-chāi koah chit khang, lái chiap tóa khang-tŕng, án-ni lāng ê sit-bút chiū m̄-bián tui hui-bún kè-khì. Chit hō chhiú-sút miā kiò-chòe ūi-tŕng-bún-háp (胃腸吻合, *gastro-enterostomy*, tē 410 bñ).

Tŕng-iām: Tŕng bō lūn tó-ūi chit só-chāi hoat-iām, chóng miā kiò-chòe tŕng-iām. Tŕng-iām ū kúi-nā khoán, ū hun kip-sèng-ê kap bān-sèng-ê. Tŕng-iām ê gōan-in chiū-sī kám-mō, léng-tiòh, sit-bút m̄-hó, bōe siau-hòa ê sit-bút, pì-kiat kè-thâu, táⁿ-chiòh, kap kúi-nā khoán ê sòe-khún.

Cheng-chōng: Tŕng-iām cheng-chōng tãi-khai lái kóng, sió-tŕng-iām kap tōa-tŕng-iām ū cheng-chha. Nā sió-tŕng-iām kah-siông ū hā-lī, chóng-sī sió-tŕng-jiát ū-sí òe pì-kiat; tŕng-sán-thiàⁿ. Chhui-chih ū thai, bō ài chiah png, áu-thò. Nā-sī tōa-tŕng-iām, ū-sí síⁿ ùi-iông, tãi-piān ū kâⁿ huih kap liām-ék.

Tī-liáu: Hiòh-khùn. Tiòh tó tī bín-chhng. Nā-sī ū hā-lī tiòh ēng *ol. ricini* kap *tinctura opii* hō tŕng-lái ū tók ê mih hā-chhut-lái; hit ê *tinctura opii* ê lō-ēng, chiū-sī beh chí thiàⁿ, iā beh hō tŕng bōe tín-tāng. Nā-sī tōa-lāng ēng *tinctura opii* 1.0cc thang chit pái hō chiah. Chit-ê sī chiàu i-seng ê bēng-lēng chiah thang. Chiong a-phiàn hō gín-á chiah sī gūi-hiám, in-ūi khòai-khòai tiòng-tók sí. Iā ū kúi-nā khoán ê iòh beh chí sià, chhin-chhiūⁿ *bismuthum, creta preparata, plumbum, acidum sulphuricum*. Ēng un-sip-pò hē pak-tó-téng iā òe chí thiàⁿ. Nā ū pì-kiat tiòh hō chiah *ol. ricini*, kap kâ i kòan-tŕng. Tiòh keng liú-tōng-sit-bút, iā m̄-thang chōe, ngāu-hún kap gū-leng sī chin hó. Gū-leng tiòh seng kè-chú lái biát bī-seng-bút.

Thāng-iūⁿ-sui-iām: Thāng-iūⁿ-sui-iām (*appendicitis*) sī tŕng chit só-chāi ê iām. Chit hō pīⁿ ū kúi-nā khoán, nā kóng chiàu-chhng tiòh ū chit pún chheh pí chit pún kah tōa lái chōan kóng, chiū bōe chiàu-chhng. Tī chia sī sió-khóa hō lán chai i ê hoat-iām ê khoán-sit. Ū-sí sòe-khún tui thāng-iūⁿ-sui ê liām-mòh chng-jip-khì, hō liām-mòh hoat-iām, hoat cheng. Ū-sí síⁿ ùi-iông; chit hō ùi-iông ná-kú ná-chhim, lái phòh kè pak-khang, tì-kàu pak-mòh-iām. Ū-sí thāng-iūⁿ-sui òe pīⁿ-chiāⁿ sí-bah kiò-chòe hōai-chu, á-sí tī pak-khang-lái i só tóa ê só-chāi, síⁿ lāng-iông. Tī thāng-iūⁿ-sui ê khang-lái, ū-sí ū chek-chū mih chhin-chhiūⁿ tēng ê pùn-chiòh, koe-nng-khak, ké-chí-hút ê cheng-chí, tì-kàu tŕng kah khòai hoat-iām.

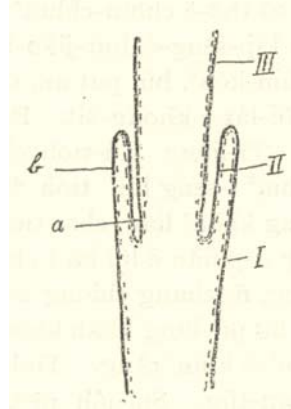
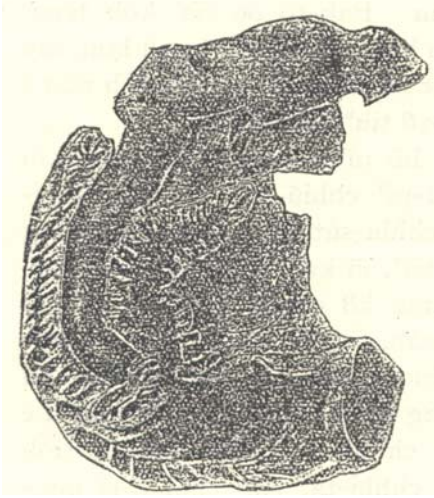
Cheng-chōng: I ê cheng-chōng kán-séng lái kóng, sī hut-jiân-kan pak-tó ê iū-pēng-piⁿ-á chin thiàⁿ, bō-lōa-kú áu-thò, khí jiát 100°F-104°F. (37.8-40°C.), iā khèh-khèh-tiò. Tãi-piān put-thong. Ū-sí kài siong-tiông, nā bō liām-piⁿ chhiú-sút chiū òe sí.

Tī-liáu: Hiòh-khùn. Hō pīⁿ-lāng tó tī bín-chhng, bób-tit hō i lòh bín-chhng lái kiāⁿ lō. Tiòh liām-piⁿ chhiáⁿ òe hiáu chhiú-sút pak-tó ê i-seng lái khòanⁿ, in-ūi nā ū chit hō pīⁿ, tiòh liām-piⁿ chhiú-sút kah hó.

Chhiah-lī: Chit hō pīⁿ ê sū ū kī tī tē 38 chiūⁿ.

Tŕng-pì-that: Chit-ê chóng miá, ì-sù sī tŕng-lái ê pùn bōe thong. Chit hō tŕng-pì-that ê gōan-in sī chin chōe, thang hun chòe saⁿ khoán: (1) Gōa-in: Chit khoán chiū-sī tŕng-gōa ê in-toaⁿ, chhin-chhiūⁿ khiām-tùn-sèng thoat-tiông (*strangulated hernia*), á-sí chit liáp cheng-iông teh-tiòh tŕng ê gōa-bñ: (2) Lái-in: Koh chit khoán sī tŕng-lái ê in-toaⁿ

chhin-chhiūⁿ tng-lāi ū pùn kài chōe, á-sī táⁿ-chiòh, á-sī bŭn-thâng chin chōe. (3) Tē saⁿ khoán chiū-sī tng ê piah-lāi ū siⁿ chéng-iông hō pùn bōe thong; á-sī tng-têng-tháh (*intestinal intussusception*). Iā ū koh chit khoán chhin-chhiūⁿ tng-hiáp-chek. Chit hō tng-têng-tháh ê pīⁿ, sī tng ê téng tōaⁿ lap jip tī ē tōaⁿ; ū saⁿ chân saⁿ-kap kat chit chân tī chit chân ê lāi-bīn. Kah-siông khòaⁿ-ê, sī hōe-tng ê bé-á lap jip tī tōa-tng-lāi (tē 458 tô).

Tē 458 tô.-Tng-têng-tháh (Rose and Carless).

Tē 458a tô.-Tng-têng-tháh ê tô: I, to-siù-chân(鞘層); II, chhut-chân; III, jip-chân; a-b, saⁿ chân saⁿ-kap kat (Rose and Carless).

Tng-pi-that ê chéng-chōng: Chiah ê chéng-chōng tãi-khai sī tãi-piān-put-thong, ū-sī lóng bōe thong, ū-sī sió-khóa oē thong. Ūi-lāi ê mih thờ-chhut-lāi, soah-bé só thờ-ê chhin-chhiūⁿ pùn. Pak-tó oē tiūⁿ koh tēng. Nā kip-sèng-ê, hut-jiān-kan khí, mēh-phok kah lám, lâu chhin-kōaⁿ, bīn put an, ū hit hō chhin-chhiūⁿ sit-lòh náu ê khui-lát ê khoán-sit. Pak-tó tiūⁿ iā thiàⁿ.

Tī-liáu: Tú-tiòh chit hō pīⁿ iàu-kín tiòh kóaⁿ-kín chhiáⁿ i-seng lāi, tiòh liām-piⁿ chhiú-sút. I-seng nā í-keng khòaⁿ liáu, chai tiòh chhiú-sút, án-ni hit-tiáp thang ēng a-piān ê lūi ká i chí thiàⁿ, m̄-kú i ê pīⁿ iáu-bē koat-tēng, m̄-thang chiong a-piān hō chiáh, in-ūi chiáh liáu oē hō pīⁿ-lâng kah khòaⁿ-oah, tì-kàu kah oh hun-piat i ê pīⁿ ê khin tâng. Tiòh chiong sap-bún-chúi *enema* lāi kòan-tng. Sià-iòh m̄-thang hō i, nā hō i, oē ke-thiⁿ i ê kan-khó. Bōe ēng-tit tui chhui-nih chiáh mih, sī tiòh chu-ióng-kòan-tng. Nā-sī chhui-ta, ēng chúí á-sī iām-chúi 98°F (36.7°C) ê sio ká i kòan-tng. Ēng sóe ūi ê hoat-tō oē hō i kah khòaⁿ-oah. Iáu-bē chiong *chloroform* hō i phīⁿ, sóe ūi sī chin háp-gi.

Tit-tng-hiáp-chek: Tit-tng ū-sī piⁿ-òeh. Chit ê pīⁿ sī tui mùi-tók, á-sī lim-pīⁿ, á-sī siⁿ chéng-iông. Hit hō tng-lāi ê liām-ék oē làu; ū-sī tãi-piān ê khoán-sit píⁿ-pīⁿ, sī in-ūi pùn keng-kè òeh-òeh ê só-chāi.

Tī-liáu: I-tī chit hō pīⁿ tiòh chhiú-sút. Tiòh kah-siông chiáh sià-iòh, ēng sat-bún-chúi kòan-tng, hō i kah chheng-khì, hō i tãi-piān kah khòai chhut-lāi.

Tãi-piān-pi-kiat: Lâng ê tãi-piān-put-thong, chiàu chhui-sū ê gōan-in sī kī tī ē-tóe:

1. Lú pí lām kah-chōe, kah bō ūn-tōng, sī-siông tiām tī chhui-lāi; tui sòe-hàn bō chiàu tiāⁿ-tiòh tú hó ê sī khi piān-só.
2. Sít-bút bō háp, ū-sī siuⁿ chho, ū-sī bō kàu-giáh chho, ū-sī chú m̄-hó; chhui-lāi pō bō kàu-giáh; lim chúí bō kàu-giáh chōe.
3. Kúi-nā khoán ê pīⁿ chhin-chhiūⁿ pīn-hiat, sīn-keng-soe-jiók, thōan-jiám pīⁿ, bān-sèng sim-chōng pīⁿ, koaⁿ-chōng pīⁿ, ūi pīⁿ kap tng ê pīⁿ.
4. Tng ê kun-bah soe-jiók, só-í kiám ūn-tōng ê lát.
5. Tng ê hun-pi-mih, kap táⁿ-chiap put-chiok.
6. Chú-kiong pīⁿ, nng-cháu siⁿ chéng-iông.
7. Nā gín-á, sī in-ūi leng-lāi ê iū-chit bō kàu, siáu-hòa-put-liông, lim chúí bō kàu-giáh chōe.

Chéng-chōng: Seng-khu bō khòaⁿ-oah, thâu-khak hín á-sī thiàⁿ, ka-chiah thiàⁿ, bō ài chiáh, káu-khì, pak-tó thiàⁿ. Gèh-keng ê sī thiàⁿ. Lāi-tī-hút. Tng ê liām-móh siⁿ ùi-iông. Pháiⁿ bīn-sek, phê-bah siⁿ liáp-á. Che lóng sī in-ūi pùn tī tng-lāi siuⁿ-kú, khip-siu tók tī seng-khu.

Tī-liáu: Tiòh chiàu tiāⁿ-tiòh ê sī khi piān-só, bō lūn ài á-sī bō ài. Ūn-tōng. Sít-bút tiòh chui-i, ū-sī tiòh chiáh chhiⁿ ê ké-chí, chá-khí-sī bōe chiáh mih ê tãi-seng lim chit óaⁿ léng-kún-chúi. Ēng pak-tó ê àn-mô-hoat; kah hó m̄-thang sī-siông ēng sià-iòh. Tiòh ēng sat-bún-chúi-kòan-tng (*enema saponis*). Ēng tū-khì gōan-in ê tī-liáu-hoat. Iòh: ê-hng-sī chiáh *calomel* 0.12 chì 0.3; chá-khí-sī iáu-bē chiáh p̄ng chiáh sià-iām. Iā ū *cascara sagrada* 0.16-0.6, *colocynth*, *strychnine*, *aloes*. Nā-sī gín-á, tiòh ke-thiⁿ gū-leng ê iū-chit, á-sī phàu tōa-bēh-chúi (*barley water*) hō i chiáh. Chiàu sī-chūn khi piān-só, ēng sat-bún-chō-iòh (*suppositorium*), sat-bún-chúi-kòan-tng.

Hā-lī: Lâng ê tãi-piān pí pēng-siông-sī ke chin ká, chiáp-chiáp hā, kiò-chòe hā-lī (*diarrhoea*).

Chit ê pīⁿ ê gōan-in ū kúi-nā khoán:

1. Lim chiáh m̄-tú hó, chhin-chhiūⁿ chiáh bē sèk ê ké-chí, sōaiⁿ-á téng hāng, á-sī chiáh siuⁿ léng ê chúí.
2. Chiáh ū tók ê mih chhin-chhiūⁿ chhàu-sng ê gū-leng, nōa-khi ê bah, á-sī ióh chhin-chhiūⁿ *arsenicum*, súi-gūn.
3. Tng-lāi ê hun-pì-mih (*secretion*) ū koh-iūⁿ.
4. Bô-tiuⁿ-tí khi hō léng-tiòh, kám-mō á-sī ak-tâm.
5. Ūi pīⁿ, tì-kàu siau-hòa-put-liông.
6. Kip-sèng ê pīⁿ chhin-chhiūⁿ sió-tng-jiát, kiát-hút-chèng, chhiah-lī.

Pīⁿ-í-kái-phò: Siⁿ óah ê sí tng-á ê liām-mòh sī āng, chéng, ū liām-ék khah-chōe. Tng-lāi ê līm-pâ-chōaⁿ ū-sī chéng á-sī siⁿ ùi-iông.

Chèng-chōng: Pak-tó thiàⁿ, pak-pō lúi-tân (pak-lāi-háu), ài sià. Tāi-piān chiáp-chiáp hā, ū-sī tī chit jít ê tióng-kan sià sī pái chì jī-cháp pái. Pùn-lāi ū liām-ék, bōe siau-hòa ê sít-bút. Chhùi-ta, pak-tó phòng-hong, ū-sī ài thò.

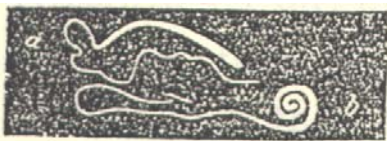
Tī-liâu: Tó tī bīn-chhng hioh-khùn, an-chēng-liâu-hoat. Tāi-khí-seng hit chit jít m̄-thang chiáh mih, kan-ta léng, á-sī lâ-lūn-sio ê kún-chúí. Hā-lī ê chéng, in-ūi tng-lāi ū tók ê mih, eng-kai tiòh liām-pīⁿ ēng sià-iòh, hō hit kiaⁿ-lāng ū tók ê mih pài-chhut-lāi. Nā-sī tōa-lāng, ēng *oleum ricini* 20.0cc, *tinct. opii* 1.0cc sī hó ê hoat; hit ê *oleum ricini* òe hō i sià; *tinct. opii* òe chí thiàⁿ, iā hō tng-á tiām-tiām. Nā ū hā-lī ê chéng, tiòh chiàu pīⁿ ê gōan-in chiahi chiong ióh hō i chiáh; ū-sī, i-seng beh ēng hā-che (sià-iòh), ū-sī siu-liám-che (pì-kiat-iòh). Ū-sī chiáh *bismuthi subnitras* 1.0, *pulv. Doveri* 0.3, chit jít saⁿ pái; iā *gentiana* kap *tinct. rhei co.* kap *catechu*. Ū-sī ēng *amylum* (hún-chiuⁿ) kap *opium* ê kòan-tng-che.

Sít-bút: Lim tām-pòh bí-thng, gū-leng, ám, ngāu-hún hit hō, chóng-sī m̄-thang siuⁿ sio; léng-ê, á-sī lâ-lūn-sio chiū hó.

Tng kià-seng-thāng (*intestinal parasites*) ū chin chōe khoán, miā kiò:

- a. Tiâu-thāng (條蟲, *Taenia solium*, Tape worm).
- b. Hôe-thāng (蛔蟲, *Ascaris lumbricoides*, Round worm).
- c. Giâu-thāng (蟯蟲, *Oxyuris vermicularis*, Thread worm).
- d. Cháp-jī-chí-tng-thāng (十二指腸蟲, *Ankylostoma duodenale*, Hookworm).
- e. Pian-thāng (鞭蟲, *Trichocephalus dispar*, Whip worm; tē 459 tô).

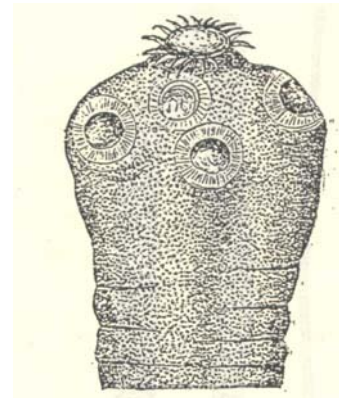
Tiâu-thāng: Chit ê hēng-chōng píⁿ-píⁿ tng-tng chhin-chhiūⁿ tōa, i ê thâu chin óeh koh sòe, seng-khu chiām-chiām khah tōa. I ê tng, tui lāk chhiòh chì nng tng (tē 460-461 tô). I ê seng-khu ū chōe-chōe chat, chit chat chit chat sio-lián, ū sī gō pah chat chiāⁿ-ê. Chit chat chha-put-to lāk hun tng (17 mm.), khoah ū saⁿ sī hun (9 mm.). I tōa tī tng-lāi, i ê thâu ê khoán-sit chhin-chhiūⁿ kék-sòe ê chu, bih tī liām-mòh ê lāi-bīn. (tē 461 tô). Ū-sī thāng ê ē-chat tē tāi-piān chhut-lāi, á-sī iū-gōan bē tāi-piān ê sí chiahi ê chat ka-kī òe ngiauh-chhut-lāi. Lāng ū chit hō thāng sī in-ūi chiáh ū pīⁿ ê bah, ti-bah, bô chú kàu-giáh sèk. Chit hō thāng bô sím-mih chéng-chōng., put-kò ū-sī lāng chai tng-nih tióng-kan bô khòaⁿ-óah. Ū-sī pak-tó chin iau, phīⁿ-khang òe chiūⁿ.

Tē 459 tô.-Pian-thāng: a, bú-ê, b, kang-ê. Tāi gōan-hēng.

Tē 460 tô.-Tiâu-thāng; *Taenia Solium*. (From "The Household Physician.")

Tē 461 tô.-Tiâu-thāng ê thâu 40 pē khok-tōa. Head of *Taenia solium* -40.

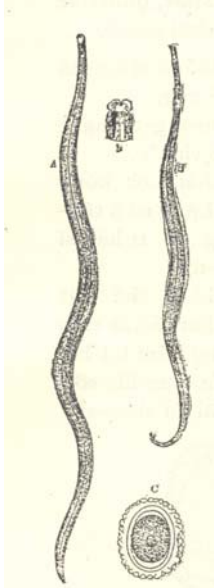
Tī-liâu: Tiòh ēng sat-thāng-iòh chiong thāng thāu hō pài-chhut-lāi. Iáu-bē chiáh ióh khah chá saⁿ jít tiòh pī-pān pīⁿ-lāng chiàu ē-tóe: Tē it jít, tē jī jít, m̄-thang chiáh tēng ê mih, tē saⁿ jít tiòh kan-ta chiáh liū-tōng-sít-bút. Tāk jít tiòh chiáh sià-iòh chhin-chhiūⁿ sià-lī-iām (*magnes. sulph.*) á-sī *ol. ricini*. Tē sī jít chá-khí iáu-bē chiáh mih tiòh ēng *extractum filicis liquidum* 4.0cc, hō i chiáh; koh chit tiám-cheng-kú koh hō i chit pái 4.0cc. Pīⁿ-lāng m̄-thang

thò. Koh chít tiám-cheng-kú tiòh ēng sià-iòh hō i chiáh. Pīⁿ-lâng nā tãi-piān tiòh ēng 98°F. (36.7°C.) ê sio-chúi hē piān-khi-lāi. Chiong pùn lâu-teh hō i-seng kiám-giām. Nā-sī thâng ê thâu iáu-bē chhut-lái, thâng òe koh siⁿ sin-ê, pīⁿ iú-gôan iáu-bē hó.

Hôe-thâng (būn-thâng, *ascaris*) ê khoán-sit sī tng-tng, íⁿ-íⁿ, chhin-chhiūⁿ siān-hí ê khoán. Tng ũ poeh chhùn chì chít chhiòh; sek-tī sī hún-âng, tóa tī sió-tng-lāi; iā ũ-sí cháu jip-khi tī ũi-nih, chiū òe thò-chhut-lái (tē 462 tô). Lâng pak-tó-lāi ê thâng bô tiāⁿ-tiòh kúi bé, ũ-sí chít nng bé, ũ-sí sî gō-cháp bé; bat ũ chít-ê gín-á chap-jī hē tī saⁿ nī-lāi hā 5,000 bé, tī chít jít ũ hā 600 bé. Chít ê pīⁿ ê cheng-chōng bô tiāⁿ-tiòh. Pak-tó thiáⁿ, pak-tó phòng-hong, lim chiáh bōe chiàu siông, ũ-sí ài chiáh, ũ-sí m-ài chiáh, phīⁿ òe chiūⁿ, keng-lôan (kín-keng-hong), mī-sí ká gē-khí.

Tī-liáu: Tī khang pak tiòh chiáh *santoninum* kap *calomel* á-sī *santoninum* kap *ol. ricini*.

Giâu-thâng: Chít hō thâng (*oxyuris vermicularis*) ê hêng-chōng chhin-chhiūⁿ té-té ê sòaⁿ, tng ũ 4 mm. chì 10 mm. (tē 463 tô). I tóa ê só-chāi sī tī tōa-tng kap tit-tng-lāi, óa tī kong-bún ê só-chāi khah-chōe. Lâng ê kong-bún òe chiūⁿ; put an, sò-sèng, bô ài chiáh, bōe khùn-tit, pīn-hiat. Chít ê thâng tī pùn-nih òe khòaⁿ-kìⁿ. Jiám-tiòh chít ê pīⁿ sī tui chiáh bô cheng-khi ê chúí, chiáh chhiⁿ chhài.

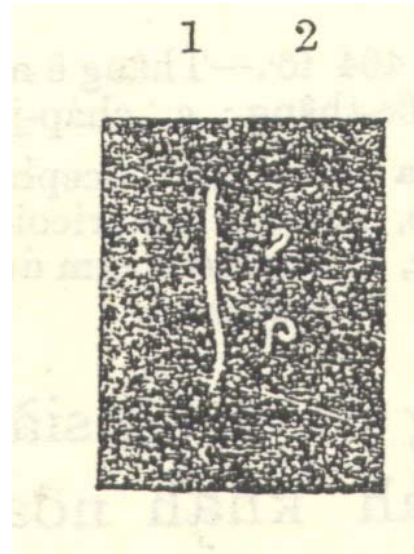
Tē 462 tô.-Hôe-thâng: A, bú-ê; B, kang-ê; C, nng, khok-tōa 300 pē; b, thâu, khok-tōa.

Tī-liáu: I-tī chít hō pīⁿ tiòh ták jít thàu-chá, khang-pak, chiáh *santoninum* 0.06 chì 0.3, kap *calomel* 0.06 chì 0.3, chhin-chhiūⁿ án-ni, lián chiáh saⁿ sî jít. Iā tui kong-bún chù-siā khó iòh, chiū-sī iām-chúi, iām 6.0, chúí 600.0; *lotio acid. carbolic.* 1-500; *infusum quassiae, quassiae lignum* 30.0., chúí 600.0.

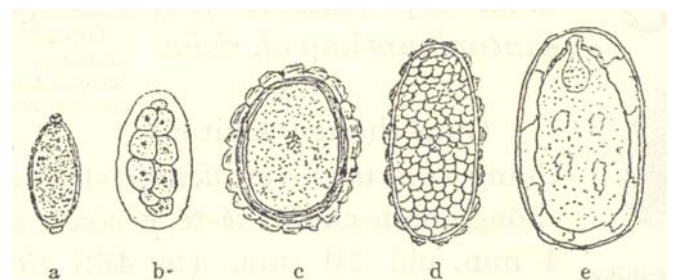
Tē 464-465 tô sī kúi-nā khoán thâng ê nng.

Tē 464 tô.-Thâng ê nng: a, pian-thâng; b, hôe-thâng; c, chap-jī-chí-tng-thâng. Ova of-a, Trichocephalus dispar; b, Ascaris lumbricoides; c, Ankylostomum duodenale (Clinical Methods).

Tē 463 tô.-Giâu-thâng: 1, bú-ê; 2, kang-ê. Chiàu goân-hêng ê tóa. Oxyuris vermicularis: 1, female; 2, male. Nat. size. (After Payne).

Tē 465 tô.-Thâng ê nng: a, pian-thâng; b, chap-jī-chí-tng-thâng; c, hôe-thâng; d, tâng (iáu-bē siū cheng); e, Jit lih-chhùi-kí-hêng (日裂口奇形). Ova of:-a, Trichocephalus dispar; b, Ankylostomum duodenale; c, Ascaris lumbricoides; d, ditto (unfertilized); e, Schistosomum Japonicum

Chap-jī-chí-tng-thâng ê sū ũ kì tī tē 38 chiuⁿ.

Beh tãi-khai koh kóng tī-liáu-hoat. Lâng nā ũ tng-kià-seng-thâng pīⁿ, tī-liáu sī chhin-chhiūⁿ ē-tóe:

1. Tiòh khah chá chít nng jít chiáh sià-iòh, hō tng-lāi ê mih hā-chhut-lái; iā tiòh chiáh khah nōa ê mih chhin-chhiūⁿ gū-leng, ám hit hō. Chít ê lí-khi ài hō hit ê thâng bô hō sít-bút pau-úi, só-í hō thâu-iòh khah khòai kàu thâng ê só-chāi lāi thâu-sí.

2. Chá-khí-sí, iáu-bē chiáh mih, tiòh chiong thâu-thâng-iòh hō chiáh.
3. Kè chit nng tiám-cheng āu tiòh chiong sià-iòh hō chiáh, thang hō thâu-sí ê thâng hā-chhut-lái.

Pak-móh-iām: Chit-ê sī pak-tó-lāi ê móh hoat-iām. Chit ê gōan-in sī chin chōe, ũ-sí lāng íong-íong hut-jiân òe jiám-tiòh pak-móh-iām. Ū-sí lāng ũ pát ê pīⁿ chhin-chhiūⁿ ũi-ùi-iông, hit ê òe pīⁿ-chiáⁿ pak-móh-iām (tē 505 bīn). Ū-sí khioh gín-á ê sī òe jiám-tiòh. Tiòh chai pak-tó-lāi ê chōng-khì lóng ũ hō pak-móh-lai pau, só-í hiah ê chōng-khì nā ũ pīⁿ, hit ê pak-móh-lai jiám-tiòh sī khòai-khòai. Phì-lūn, ũi hut-jiân phòa-khì, ũi-nih ê mih òe lâu tī pak-khang-lāi, hut-jiân kip-sèng pak-móh-iām.

Chèng-chōng: Pak-tó thiàⁿ, hoat tiō, khí jiát, áu-thò. Pīⁿ-lāng tó tī bīn-chhng, i ê kha ũ kiu-khí-lái, in-ūi án-ni kun-bah òe khah lēng, khah bōe thiàⁿ. Bīn-chhng ê mī-phē ê tǎng tòng-bōe-tiáu. Pak-tó-piah ê kun-bah chin tēng. Hō-khip ê sī pak-tó bōe tín-tǎng, kan-ta heng-khám tín-tǎng nā-tiāⁿ. Chhùi-chih ta, iā ũ pēh tiám, khah-siōng pì-kiat. I ê bīn put an, iā i ê khoán-sit sī chin siong-tiōng ê khoán. Mēh-phok kín 100 chì 120.

Tī-liáu: I-tī ê hoat-tō sī chhin-chhiūⁿ thâng-iūⁿ-súi-iām, kap tng-pì-that ê pīⁿ. Bān-sèng pak-móh-iām khah-siōng sī kiát-hút pīⁿ. Hit ê tī-liáu-hoat ũ-sí tiòh khui pak-tó chhiú-sút, ũ-sí tiòh ēng khòan-kiat-hút cheng ê tī-liáu-hoat, hó ê sit-bút, í-kip hó ê khong-khì. Koh chit-ê hoat-tō sī ēng súi-gùn-iū (*ung. hydrarg.*) kō pak-tó iā ēng pheng-tòa-lai pāk. Ēng *potasii iodidum* hō chiáh.

Ũg-thán: Nā ũ koaⁿ-chōng pīⁿ, khah-siōng phē ũ tng ũg-sek, bák-chiu kiát-móh iā sī ũg. Chit-ê sī in-ūi táⁿ ũ jip tī huìh-nih.

Gōan-in: Táⁿ-chiap lī-khui koaⁿ-chōng jip tī táⁿ-lóng; āu-lái kiáⁿ tui táⁿ-kng kàu cháp-jī-chí-tng. Nā ũ sím-mih chót-tòng hit ê táⁿ bōe kiáⁿ, án-ni òe chiáⁿ ũg-thán. Chit ê chót-tòng ũ kúi-nā khoán: (a) táⁿ-kng-iām hō liām-móh chéng; (b) tánⁿ-kng-gōa sīⁿ chéng-iông, lai teh-tiòh táⁿ-kng; (c) táⁿ-chiòh thēng tī táⁿ-kng, ũ-sí òe pīⁿ ũg-thán. Koh chit khoán ê gōan-in chiū-sī jiát-pīⁿ.

Chèng-chōng: Siau-hòa-put-liông. Pì-kiat, pùn sek pēh-pēh, in-ūi tng-lāi bō táⁿ. Phē-bah òe chiūⁿ. Mēh-phok khah bān. Iā gōan-in ê cheng-chōng, chhin-chhiūⁿ nā ũ táⁿ-chiòh òe táⁿ-chiòh-sàn-thiàⁿ.

Tī-liáu: Gōan-in ê tī-liáu-hoat. Liù-tōng-sit-bút. Ū-sí í-seng ēng *calomel* ê iòh hō pīⁿ-lāng chiáh.

Táⁿ-chiòh hoat-siⁿ ê gōan-in chiū-sī chiàu kì tī ē-tóe:

1. Nā ũ sím-mih chót-tòng, táⁿ-chiap bō chiàu pēng-siōng teh kiáⁿ, chhin-chhiūⁿ cháp-jī-chí-tng-iām, pì-kiat, án-ni òe tì-kàu sīⁿ táⁿ-chiòh.
2. Tng-lāi ê sòe-khún, á-sī sió-tng-jiát ê sòe-khún. Chiah ê sòe-khún òe hō táⁿ-lóng-lāi ê liām-móh hoat-iām, án-ni táⁿ-chiap òe piàn khah káu.

Khah-siōng ũ kúi-nā liáp, ũ-sí chit liáp nā-tiāⁿ. Ū-sí sí liáu-āu bat khòanⁿ-kìⁿ táⁿ-lóng-lāi chin chōe táⁿ-chiòh, m̄-kú óah-tǎng-sí lóng bō cheng-chōng. Hū-jīn-lāng pí ta-po-lāng khah-chōe ũ chit hō pīⁿ. Khah-siōng sī 30 hē í-siōng ê lāng.

Chèng-chōng: Táⁿ-chiòh nā tui táⁿ-kng tēh kiáⁿ, pak-tó chin thiàⁿ kiò-chòe taⁿ-chiòh-sàn-thiàⁿ. Áu-thò, mēh-phok khah bān, iā bō lát. Khàn-hō tiòh chim-chiok khòanⁿ pùn-lāi ũ táⁿ-chiòh á-bō. Tiòh chiong hit ê pùn ēng se-á-pò lai kè-lī, ēng chúi chhiang kàu chheng-khì, chiah thang chhâ-khòanⁿ lai-bīn ũ táⁿ-chiòh á-bō. Phē-bah, bák-chiu, gán-kiū-kiat-móh, jio, lóng pīⁿ ũg-sek.

Tī-liáu: I-seng ũ-sí ēng *morphia* chù-siā-hoat lai chí thiàⁿ. Iā ēng sio-chúi-ék, á-sī un-pà-pò. Ū-sí tiòh ēng tām-pòh *chloroform* hō i pīⁿ. Ēng iòh chhin-chhiūⁿ *sodii bicarbonas*, *oleum olivae* hō chiáh. Sit-bút, m̄-thang chiáh [chiuⁿ](#) á-sī thng ê lūi. Nā òe ēng-tit tiòh ũn-ũn-á ũn-tōng. Khah-siōng tiòh chhiú-sút, chiong táⁿ-chiòh thēh-khí-lái.